



УДК 376.017-056.26:305J-047.36:37.01(045)

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-6\(20\)-428-435](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-6(20)-428-435)

**Бутенко Ольга Григорівна** кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки розвитку дитини, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 26, м. Умань, 20300, тел.: (063) 178 61 09, <https://orcid.org/0000-0003-2763-185X>

**Зубко Ольга Сергіївна** здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, освітньо-наукова програма «Освітні, педагогічні науки», факультет соціальної та психологічної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 26, м. Умань, 20300, тел.: (097) 449 54 03, <https://orcid.org/0009-0003-4911-9731>

## МОНІТОРИНГ ВИХОВАНOSTІ ГЕНДЕРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

**Анотація.** Нині пріоритетними напрямками державної освітньої політики в Україні визнано розвиток освіти та приведення її у відповідність до міжнародних стандартів. Підвищується роль дошкільної освіти як невід'ємного складника освітньої системи, що має потужний потенціал для формування та розвитку особистості. В основі державних документів, що регулюють діяльність дошкільної освіти – ідеї гуманістичної педагогіки, громадянського та патріотичного виховання; спільної відповідальності держави, громадськості, родини, педагогів; а також гендерний підхід, що передбачає створення умов для формування егалітарної свідомості, вільної від гендерних стереотипів і відповідальності за свої міжособистісні взаємини в соціумі.

Разом з тим, у контексті реформування системи освіти зростає роль об'єктивної інформації про якість надання освітніх послуг закладами дошкільної освіти. Надійним інструментом, який дозволяє визначити, виміряти якість освіти, є її моніторинг. Виходячи з цього, наразі актуальною і своєчасною є організація і проведення моніторингу вихованості гендерної толерантності у дітей дошкільного віку, результати якого дадуть змогу з'ясувати реальний стан проблеми, отримати базові дані для розробки та апробації моделі виховання гендерної толерантності у старших дошкільників у взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї.

Таким чином, результати проведеного нами моніторингу дають підстави констатувати, що підґрунтям для оцінки рівня вихованості гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку визначено когнітивний, емоційно-почуттєвий і поведінковий критерії з показниками до кожного з них. Виявлено, що вихованість гендерної толерантності у старших дошкільників проявляється на достатньому, задовільному і низькому рівнях. За результатами моніторингу визначено, що старшим дошкільникам загалом притаманний задовільний та низький рівні вихованості гендерної толерантності.

У ході моніторингу виявлено причини, що знижують ефективність процесу виховання гендерної толерантності у дітей: освітня діяльність педагогів носить несистематичний характер; відсутність методики виховання гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку; одноманітність і недостатня ефективність форм та методів роботи з дітьми; відсутність співпраці з батьками у процесі виховання гендерної толерантності у дітей.



За результатами моніторингу ми дійшли висновку, що стан вихованості гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку можна схарактеризувати як недостатній. Потребує вдосконалення робота з професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до процесу виховання у дітей гендерної толерантності; налагодження роботи закладів дошкільної освіти із сім'ями з метою надання батькам допомоги у цьому процесі; розробка моделі виховання гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку у взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї.

**Ключові слова:** моніторинг, якість освіти, дошкільна освіта, гендер, гендерна толерантність, вихованість гендерної толерантності, діти старшого дошкільного віку.

**Butenko Olha Hryhorivna** Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Psychology and Pedagogy of Child Development, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 26, Uman, 20300, tel.: (063) 178-61-09, <https://orcid.org/0000-0003-2763-185X>

**Zubko Olha Serhiivna** recipient of the third (educational and scientific) level of higher education, educational and scientific program «Educational and Pedagogical Sciences», Faculty of Social and Psychological Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 26, Uman, 20300, tel.: (097) 449-54-03, <https://orcid.org/0009-0003-4911-9731>

## MONITORING EDUCATION OF GENDER TOLERANCE IN CHILDREN OF OLDER PRESCHOOL AGE: THEORY AND METHODOLOGY OF EDUCATION

**Abstract.** Currently, the development of education and bringing it into line with international standards are recognized as priority directions of the state educational policy in Ukraine. At the same time, the role of preschool education is increasing as an integral component of the education system, which has a powerful potential for the formation and development of personality. In the context of reforming the education system, objective information about the quality of provision of educational services by preschool education institutions is necessary. A reliable tool that allows you to determine and measure the quality of education is monitoring as a complete system of research.

Based on the above, it is currently relevant and timely to organize and conduct monitoring of the formation of gender tolerance in preschool children, the results of which will make it possible to clarify the real state of the problem, to obtain basic data for the development and approval of a model of the formation of gender tolerance in older preschoolers.

The results of the monitoring give reasons to state that the basis for assessing the level of gender tolerance in older preschool children is defined as cognitive, emotional-sensual and behavioral criteria with indicators for each of them. It was found that the formation of gender tolerance in older preschoolers is manifested at sufficient, satisfactory and low levels. Based on the monitoring results, it was determined that older preschoolers generally have a satisfactory and low level of gender tolerance.

In the course of monitoring, the reasons that reduce the effectiveness of the process of forming gender tolerance among children were also revealed: the educational activity of teachers is unsystematic; lack of methods for the formation of gender tolerance in children of older preschool age; monotony and insufficient effectiveness of forms and methods of working with children; lack of cooperation with parents in the process of forming gender tolerance in children.

Based on the monitoring results, it was determined that older preschoolers generally have a satisfactory and low level of gender tolerance. In the course of monitoring, the reasons that reduce the effectiveness of the process of forming gender tolerance among children were also revealed: the educational activity of teachers is unsystematic; lack of methods for the formation of





gender tolerance in children of older preschool age; monotony and insufficient effectiveness of forms and methods of working with children; lack of cooperation with parents in the process of forming gender tolerance in children.

**Keywords:** monitoring, quality of education, pre-school education, gender, gender tolerance, formation of gender tolerance, children of older preschool age.

**Постановка проблеми.** Актуальність дослідження зумовлена визначеними нині пріоритетними напрямками державної освітньої політики в Україні, серед яких – розвиток освіти та приведення її у відповідність до міжнародних стандартів, тобто впровадження в освітню практику основ демократії, рівних прав і можливостей незалежно від гендерної приналежності та стану фізичного, психічного, розумового розвитку особистості; врахування її індивідуальних можливостей, здібностей, інтересів, талантів та запитів.

Згідно з критеріями Організації Об'єднаних Націй, одним із провідних індикаторів якості життя визнано якість освіти [1]. Гарантом права громадян України на якісну освіту є Конституція України. Цей основний правовий документ визначає і закріплює право кожного громадянина нашої країни на освіту і нівелює привілеї чи обмеження за ознаками віку, статі, раси, стану здоров'я, особливих освітніх потреб, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, кольору шкіри, місця проживання, мови спілкування, походження, соціального і майнового стану, наявності судимості, а також інших обставин та ознак [2].

Принагідно зауважимо про визнання зростаючої ролі дошкільної освіти як невід'ємного складника і першого рівня системи освіти, що має потужний потенціал для формування та розвитку особистості. Основними державними документами, що регламентують діяльність дошкільної освіти є Закон України «Про освіту», Закон України «Про дошкільну освіту», Закон України «Про охорону дитинства», Конвенція про права дитини, Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (Державний стандарт дошкільної освіти в Україні), Концепція Нової української школи та ін. В основі зазначених документів – ідеї гуманістичної педагогіки, громадянського та патріотичного виховання; спільної відповідальності держави, громадськості, родини, педагогів та інших фахівців, причетних до виховання та розвитку дитини-дошкільника; а також гендерний підхід, що передбачає створення умов для формування егалітарної свідомості, вільної від гендерних стереотипів і відповідальної за свої міжособистісні взаємини в соціумі [3].

Разом з тим, у контексті реформування системи освіти зростає роль об'єктивної інформації про якість надання освітніх послуг закладами дошкільної освіти. Ми погоджуємося з думкою сучасних дослідників дошкільного дитинства (Г. Беленька, О. Коваленко, Т. Шинкар), що надійним інструментом, який дозволяє визначити, виміряти якість освіти, є моніторинг як цілісна система досліджень [4]. Документами, що регламентують проведення моніторингових досліджень якості освіти в Україні є Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.01.2020 року № 54 «Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти», Лист Міністерства освіти і науки України від 06.11.2015 року № 1/9-535 щодо визначення рівня розвитку дитини старшого дошкільного віку за допомогою кваліметричної моделі та ін.

Зважаючи на означене, упевнені, що саме моніторинг дасть можливість з'ясувати реальну ситуацію в закладах дошкільної освіти щодо надання якісних освітніх послуг з виховання у дошкільників гендерної толерантності, виявити наявні проблеми і спрогнозувати шляхи усунення прогалин у діяльності освітніх закладів щодо створення гендерночутливого гуманного середовища в освітніх закладах, формування гендерної культури та гендерної рівності в системі дошкільної освіти, профілактики гендерно зумовленого насильства тощо.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання якості освіти у своїх дослідженнях піднімають О. Безлюдний, Д. Бодненко, О. Бялик, М. Гагарін, Н. Дудник,



О. Кірдан, О. Коберник, Н. Коляда, Т. Кочубей, О. Кравченко, В. Кремень, О. Локшина, В. Луговий, В. Огнев'юк, О. Савченко та ін. Проблеми якості дошкільної освіти стали предметом наукових розвідок Г. Беленької, Л. Іщенко, І. Кіндрат, Л. Козак, О. Кононко, К. Крутій, Н. Лисенко, О. Половіної, С. Попиченко, Т. Піроженко, Н. Савінової, Л. Швидкої та ін.

Цінними для нашого дослідження є погляди науковців Л. Ващенко, К. Гудименко, Н. Денисової, О. Ішутіної, Т. Лукіної, О. Ляшенко, І. Проценко, О. Савченко, Р. Яковлевої та ін. на систему моніторингу освітньої галузі в Україні, а також ґрунтовні роботи Л. Богословець, К. Крутій, Н. Соколової, О. Янко та ін. щодо розкриття сутності педагогічного моніторингу у закладах дошкільної освіти та шляхів подолання проблем його впровадження.

Дослідженням теоретичних засад гендерної культури, технологій інтеграції гендерного підходу в освітній простір закладів освіти, сутності і змісту категорії «гендер», специфіки організації гендерного виховання дітей дошкільного та шкільного віку, гендерного становлення особистості дитини переймаються науковці О. Бялик, С. Вихор, Т. Говорун, М. Зубілевич, В. Каган, Л. Карнаух, А. Карнаухова, О. Кікінежді, В. Кравець, О. Кравченко, Л. Лохвицька, О. Луценко, М. Машовець, Л. Міщик, І. Мунтян, Л. Олійник, С. Пехарева, Н. Приходько, М. Савченко, Ю. Ткалич, Л. Штильова, О. Цокур, Л. Яценко та ін.

Підсумовуючи результати проведеного аналізу наукових досліджень та психолого-педагогічної літератури, доходимо висновку, що, незважаючи на численність наукових напрацювань із проблем моніторингу якості освіти та гендерної проблематики, залишається недостатньо висвітленим процес організації та проведення моніторингу вихованості гендерної толерантності у дітей дошкільного віку.

**Мета статті** – визначення й обґрунтування ролі і місця моніторингу у вихованні гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку.

**Виклад основного матеріалу.** Поняття «моніторинг» (від. лат. *monitor* – той, хто контролює, наглядає) було введено в науковий обіг у 60-х роках ХХ ст. представниками екологічних і технічних наук. Вперше нормативне визначення моніторингу було запропоновано в 1977 р. у Міжнародній енциклопедії освіти і трактувалось як технологія постійного спостереження конкретного явища, його оцінки і прогнозування розвитку. Нині моніторинг у галузі освіти розглядається як система збору, збереження та розповсюдження інформації про освітню систему або окремі її компоненти, що дає змогу дійти висновку про стан об'єкта і спрогнозувати його розвиток (О. Локшина, Т. Лукіна, О. Ляшенко та ін.) [5].

Нам імпонує визначення педагогічного моніторингу, запропоноване Н. Гагаріною. Авторка, узагальнивши думки дослідників, дійшла висновку, що педагогічний моніторинг – це діяльність, що забезпечує цілісність педагогічного процесу завдяки поєднанню його основних складових: діагностики (систематичний збір інформації), прогнозування (аналіз отриманої інформації) та корекції (використання отриманої інформації з метою вдосконалення освітнього процесу) [6].

Вітчизняні заклади дошкільної освіти, як зауважує К. Крутій, нині перебувають в умовах, коли постійно мають доводити свій іміджевий статус, привабливість та необхідність. На переконання вченої, цього можна досягти високою якістю освітнього процесу. У свою чергу, якість освітнього процесу забезпечує професійно організований моніторинг, який дає змогу: своєчасно виявляти випадки порушення і невиконання законодавчих та інших нормативно-правових актів; здійснювати аналіз причин цих порушень та проводити превентивну роботу щодо їх попередження в майбутньому; вивчати ефективність діяльності органів управління освіти і підвідомчих їм освітніх установ, посадовців; виявляти позитивні та негативні тенденції в розвитку територіальних систем дошкільної освіти; розробляти пропозиції з усунення негативних чинників і ознайомлення з позитивним управлінським досвідом. Тобто, моніторинг у закладі дошкільної освіти – це спеціально організоване, системне, цільове спостереження за якістю надання освітніх послуг освітнім закладом, що дає змогу відстежувати як відхилення від державних освітніх стандартів, так і рівень задоволення освітніх потреб населення [7].



Беззаперечним є той факт, що вже в дошкільному віці між дітьми існує доволі складна система міжособистісних відносин. Ще до того, як у процесі організованої вихователем спільної діяльності між дітьми складуться ділові відносини, виникають відносини особистісні, особливістю яких є прояви почуття симпатії чи антипатії, взаємодії чи односторонньої приязні чи неприязні. Хоча особистісні відносини, на відміну від ділових, складаються головним чином, стихійно, між ними існує взаємовплив. Система особистісних відносин, базована на почуттях симпатії, антипатії, прихильності тощо, є домінуючою в групі дошкільників і відіграє провідну роль у формуванні як особистості кожної дитини, так і дитячого колективу загалом, доброзичливих відносин між його членами, впливає на емоційний настрій дітей та психологічний клімат у групі, а також на виховання гендерних відносин між дітьми [8].

Отже, враховуючи, що в дошкільному віці закладається базис культури особистості, відбувається становлення механізмів моральності, уявляється виправданим розглядати саме цей вік як сензитивний період для виховання гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку [8].

Виходячи з вищезазначеного, наразі актуальною і своєчасною є організація і проведення моніторингу вихованості гендерної толерантності у дітей дошкільного віку, результати якого дадуть змогу з'ясувати реальний стан проблеми, отримати базові дані для розробки та апробації моделі виховання гендерної толерантності у старших дошкільників.

Для проведення моніторингу вихованості гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку було обрано заклади дошкільної освіти № 5 та № 12 м. Умань Черкаської обл. Ми врахували, що гендерна толерантність у дітей виховується у процесі організованого цілеспрямованого освітнього процесу під впливом інтеграції найближчого соціального оточення: педагогів, батьків і однолітків своєї і протилежної статей. Тому моніторинговим дослідженням були охоплені дошкільники (52 особи), педагоги (8 осіб) і батьки (14 осіб).

Моніторинг був спрямований на виявлення критеріїв вихованості гендерної толерантності у дітей дошкільного віку з показниками до кожного з них, представленими у таблиці 1.

Таблиця 1

### Критерії та показники вихованості гендерної толерантності у дітей дошкільного віку

Критерії	Показники
Когнітивний	<ul style="list-style-type: none"> <li>- наявність у дітей уявлень про гармонійні відносини з представниками своєї та протилежної статей;</li> <li>- спроможність розуміти правильність учинків однолітків і власних стосовно інших дітей;</li> <li>- відповідність уявлень дітей про гармонійні відносини з однолітками типовим проявами їхньої поведінки в реальних умовах життєдіяльності</li> </ul>
Емоційно-почуттєвий	<ul style="list-style-type: none"> <li>- орієнтування в основних емоціях і почуттях представників своєї і протилежної статей, уміння їх визначати та адекватно реагувати на них;</li> <li>- здатність відчувати і розуміти емоційний стан однолітків своєї і протилежної статей та причини, що його викликали;</li> <li>- здатність до емоційного співпереживання одноліткам своєї і протилежної статей;</li> <li>- уміння усвідомлювати свої переживання і здатність керувати власними емоціями;</li> <li>- прояви цікавості до ситуацій взаємодії людей різної статі, потреба у взаємодії з однолітками протилежної статі</li> </ul>
Поведінковий	<ul style="list-style-type: none"> <li>- уміння дитини надати безкорисливу допомогу одноліткам своєї і протилежної статей у повсякденних ситуаціях;</li> <li>- співвіднесення мотивів «хочу» і «потрібно»;</li> <li>- уміння самостійно знаходити правильний вихід із ситуації, що передбачає моральний учинок щодо представників своєї і протилежної статей;</li> <li>- здатність давати мотивовану оцінку вчинкам представників різних статей</li> </ul>



Для виявлення рівня вихованості гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку за кожним із вищезазначених показників було розроблено та дібрано відповідні методики (див. таблицю 2).

Таблиця 2

### Діагностичний інструментарій виявлення рівня вихованості гендерної толерантності у дітей дошкільного віку

Критерії	Методики
Когнітивний	<ul style="list-style-type: none"> <li>– <i>бліц-питальник</i> (наявність у дітей уявлень про гармонійні відносини з представниками своєї та протилежної статей);</li> <li>– <i>«Закінчи історію»</i> (спроможність розуміти правильність учинків однолітків і власних стосовно інших дітей);</li> <li>– <i>спостереження за дітьми</i> (відповідність уявлень дітей про гармонійні відносини з однолітками типовим проявами їхньої поведінки в реальних умовах життєдіяльності)</li> </ul>
Емоційно-почуттєвий	<ul style="list-style-type: none"> <li>– <i>дидактична вправа «Відгадай настрій»</i> (орієнтування в основних емоціях і почуттях представників своєї і протилежної статей, уміння їх визначати та адекватно реагувати на них);</li> <li>– <i>дидактична гра «Чому так сталося?»</i> (здатність відчувати і розуміти емоційний стан однолітків своєї і протилежної статей та причини, що його викликали; здатність до емоційного співпереживання одноліткам своєї і протилежної статей; уміння усвідомлювати свої переживання і здатність керувати власними емоціями);</li> <li>– <i>«Малюнок моєї групи»</i> (адапована до мети дослідження проєктивна методика «КМС – кінетичний малюнок сім'ї» (Р. Бернс, С. Кауфман) [9] (прояви цікавості до ситуацій взаємодії людей різної статі, потреба у взаємодії з однолітками обох статей)</li> </ul>
Поведінковий	<ul style="list-style-type: none"> <li>– <i>ситуації вибору «Добре-погано»</i> (здатність давати мотивовану оцінку вчинкам представників різних статей);</li> <li>– <i>ситуації морального вибору «Як би я вчинив»</i> (уміння дитини надати безкорисливу допомогу одноліткам своєї і протилежної статей у повсякденних ситуаціях; співвіднесення мотивів «хочу» і «потрібно»);</li> <li>– <i>спостереження за дітьми</i> (уміння самостійно знаходити правильний вихід із ситуації, що передбачає моральний учинок щодо представників своєї і протилежної статей)</li> </ul>

Аналіз виконаних старшими дошкільниками завдань дав змогу розподілити їх на три рівні вихованості гендерної толерантності за кожним критерієм – *достатній, задовільний і низький*. Так, за когнітивним критерієм достатній рівень вихованості гендерної толерантності продемонстрували 20,5 % дітей; задовільний – 46,9 % дітей; низький – 32,6 % дітей. За емоційно-почуттєвим критерієм до достатнього рівня вихованості гендерної толерантності нами було віднесено 20,9 % дітей; до задовільного – 41,0 % дітей; до низького – 38,1 % дітей. За поведінковим критерієм до достатнього рівня вихованості гендерної толерантності було віднесено 19,6 % дітей; до задовільного – 38,1 % дітей; до низького – 42,3 % дітей.

Відповідно до отриманих результатів моніторингу було визначено загальний коефіцієнт вихованості гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку.

Таким чином, відповідно до якісної характеристики рівнів вихованості гендерної толерантності *достатній рівень* продемонстрували 20,3 % дітей старшого дошкільного віку. Ці діти мають уявлення про відносини з представниками своєї та протилежної статей; спроможні розуміти правильність учинків однолітків і власних стосовно інших дітей; уявлення дітей про відносини з однолітками відповідають типовим проявами їхньої





поведінки в реальних умовах життєдіяльності; орієнтуються в основних емоціях і почуттях представників своєї і протилежної статей, уміють визначати їх та адекватно на них реагують; відчувають і розуміють емоційний стан однолітків своєї і протилежної статей та причини, що його викликали; ставляться до представників своєї і протилежної статей та до себе як найвищої цінності; здатні до емоційного співпереживання одноліткам своєї і протилежної статей; усвідомлюють свої переживання, уміють керувати власними емоціями; проявляють цікавість до ситуацій взаємодії людей різної статі; відчувають потребу у взаємодії з однолітками протилежної статі; готові надати безкорисливу допомогу одноліткам своєї і протилежної статей у повсякденних ситуаціях, співвідносити мотиви «хочу» і «потрібно» та самостійно знаходити правильний вихід із ситуації, що передбачає моральний учинок щодо представників своєї і протилежної статей; здатність давати мотивовану оцінку вчинкам представників різних статей.

До *задовільного рівня* вихованості гендерної толерантності було віднесено 42 % дітей старшого дошкільного віку. Ці діти мають недостатні уявлення про відносини з представниками своєї та протилежної статей, не завжди розуміють власні вчинки і вчинки своїх однолітків стосовно інших дітей; уявлення дітей про відносини з однолітками не завжди відповідає типовим проявам їхньої поведінки в реальних умовах життєдіяльності; не достатньо орієнтуються в основних емоціях і почуттях представників своєї і протилежної статей, не завжди можуть їх визначати та адекватно на них відреагувати; недостатньо відчувають і розуміють емоційний стан однолітків своєї і протилежної статей та причини, що можуть його викликати; не завжди здатні до емоційного співпереживання одноліткам своєї і протилежної статей; частково усвідомлюють свої переживання і не завжди уміють керувати власними емоціями; періодично проявляють цікавість до ситуацій взаємодії людей різної статі та відчувають потребу у взаємодії з однолітками протилежної статі; не завжди готові надати безкорисливу допомогу одноліткам своєї і протилежної статей у повсякденних ситуаціях; часто керуються у своїй поведінці егоїстичними мотивами і не завжди вміють співвідносити мотиви «хочу» і «потрібно» та самостійно знаходити правильний вихід із ситуації, що передбачає моральний учинок щодо представників своєї і протилежної статей; не завжди можуть давати мотивовану оцінку вчинкам представників різних статей.

*Низький рівень* вихованості гендерної толерантності виявлено у 37,7 % дітей старшого дошкільного віку. Це діти з обмеженим обсягом уявлень про відносини з представниками своєї та протилежної статей; не спроможні оцінити власні вчинки і вчинки своїх однолітків стосовно інших дітей і дати їм правильну моральну оцінку; емоційна чутливість таких дітей зорієнтована на власні переживання; їм притаманні короткочасні емоційні відгуки на біль та неприємності інших дітей або взагалі їх відсутність; не вміють чи не бажають надати безкорисливу допомогу одноліткам своєї і протилежної статей у повсякденних ситуаціях; не вміють співвідносити мотиви «хочу» і «потрібно»; у своїй поведінці керуються суто егоїстичними мотивами; не можуть дати мотивовану оцінку вчинкам представників різних статей.

Підсумовуючи результати моніторингового дослідження, зауважимо, що стан вихованості гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку можна схарактеризувати як недостатній. Потребує вдосконалення робота з професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до процесу виховання у дітей гендерної толерантності; налагодження роботи закладів дошкільної освіти із сім'ями з метою надання батькам допомоги у цьому процесі; розробка моделі виховання гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку у взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї.

**Висновки.** Отже, результати моніторингу дають підстави констатувати, що підґрунтям для оцінки рівня вихованості гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку визначено когнітивний, емоційно-почуттєвий і поведінковий критерії з показниками до кожного з них. Виявлено, що вихованість гендерної толерантності у старших дошкільників проявляється на достатньому, задовільному і низькому рівнях.



За результатами моніторингу визначено, що старшим дошкільникам загалом притаманний задовільний (42 % дітей) та низький (37,7 % дітей) рівні вихованості гендерної толерантності. Достатній рівень було виявлено у 20,3 % дітей.

Результати моніторингу розкривають перспективи для розробки та апробації моделі виховання гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку у взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї.

#### Література:

1. Проценко І. І., Гудименко К. М. Моніторинг як інструмент визначення якості освіти. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2012. № 4(48). С. 247-255. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/1573/1/Monitoring%20yak%20instrument%20.pdf>

2. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>

3. Цокур О., Іванова І. *Розвиток гендерного підходу в освіті*. URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/313/>

4. Беленька Г. В., Коваленко О. В., Шинкар Т. Ю. Якість дошкільної освіти в Україні та країнах ЄС: параметри виміру та методичний супровід. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 72. С. 33-39.

5. Козак Л. В. Педагогічний моніторинг як технологія управління якістю дошкільної освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць*. № 30, 2018. С. 40-45. URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/203/295>

6. Гагаріна Н. П. Моніторинг та його значення в системі дошкільної освіти. *Наукові записки*. Випуск 87. Серія : Педагогічні науки. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. С. 44 – 47.

7. Крутий К. Л. *Освітній простір дошкільного навчального закладу*: монографія: у 2-х ч. Ч. II. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2010. 284 с.

8. Бутенко О. Формування гармонійних взаємин старших дошкільників у середовищі різновікового колективу дошкільного навчального закладу, *Психолого-педагогічний супровід формування особистості дошкільника* : колективна монографія, за заг. ред. В. Кузя, Умань : ВПЦ «Візаві». 2017. С. 173–191.

9. Трубавіна. І. М., Бугасець Н. А. *Методи вивчення сім'ї*: Науково-методичні матеріали, Київ: УДЦССМ. 2001.

#### References:

1. Protsenko I. I., Hudymenko K. M. (2012). Monitoring as a tool for determining the quality of education. *Pedahohichni nauky : teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi*. 4(48). 247-255. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/1573/1/Monitoring%20yak%20instrument%20.pdf> [in Ukrainian].

2. Konstytutsiya Ukrayiny (Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 1996, № 30, st. 141 [The Constitution of Ukraine The Constitution of Ukraine (Reports of the Verkhovna Rada of Ukraine (RVR), 1996, No. 30, p. 141] URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> [in Ukrainian].

3. Tsokur O., Ivanova I. Rozvytok hendernoho pidkhodu v osviti [Development of gender approach in education] URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/313/> [in Ukrainian].

4. Byelyen'ka H. V., Kovalenko O. V., Shynkar T. Y. (2020). Yakist' doshkil'noyi osvity v Ukrayini ta krayinakh YES: parametry vymiru ta metodychnyy suprovid [Quality of preschool education in Ukraine and EU countries: measurement parameters and methodical support]. *Pedahohika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchii i zahal'noosvitniy shkolkakh*. 72. 33–39 [in Ukrainian].

5. Kozak L. V. (2018). Pedahohichnyy monitoring yak tekhnolohiya upravlinnya yakystyu doshkil'noyi osvity. *Pedahohichna osvita: teoriya i partyka* [Pedagogical monitoring as a technology for managing the quality of preschool education. Pedagogical education: theory and politics]. *Psykhologhiya. Pedahohika : zbirnyk naukovykh prats'*. 30. 40–45. URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/203/295> [in Ukrainian].

6. Haharina N. P. (2009). Monitoring ta yoho znachennya v systemi doshkil'noyi osvity [Monitoring and its importance in the preschool education system]. *Naukovi zapysky*. Vypusk 87. Seriya : Pedahohichni nauky. Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka. 44–47 [in Ukrainian].

7. Krutiy K. L. (2010). Osvitniy prostir doshkil'noho navchal'noho zakladu [Educational space of a preschool educational institution]: monohrafiya : u 2-kh ch. CH. II. Kontseptsiya, Prohrama rozvytku ta osvitni prohramy DNZ. Zaporizhzhya : TOV «LIPS» LTD. 284 [in Ukrainian].

8. Butenko O. (2017). Formuvannya harmoniynykh vzayemyn starshykh doshkil'nykiv u seredovyschi riznovikovooho kolektyvu doshkil'noho navchal'noho zakladu [The formation of harmonious relationships of older preschoolers in the environment of a multi-age collective of a preschool educational institution]. *Psykhologo-pedahohichnyy suprovid formuvannya osobystosti doshkil'nyka* : kolektyvna monohrafiya, za zah. red. V. Kuzya, Uman' : VPTS «Vizavi». 173–191 [in Ukrainian].

9. Trubavina. I. M., Buhayets' N. A. (2001). *Metody vyvchennya sim'yi* : Naukovo-metodychni materialy [Methods of studying the family: Scientific and methodological materials], Kyiv: UDTSSSM [in Ukrainian].